

Dr. Dušan Glumac, docent universiteta : »Jibbum« leviratski (deverski) brak kod Jevreja (preštampano iz »Bogoslovija«, Beograd-Zemun, Grafički zavod »Makarije« a. d. 1928.

Poznato je, da je ustanova levirata važila još u premojsijevsko doba (Juda i Tamar), premda u promenjenom obliku, no što je kodifikovana u mojsijevskom zakonodavstvu. Izgleda, da je onda u životu ostali brat ili drugi bliski rođak imao samo da rodi jednog sina, a ne da stupi u brak sa udovicom svoga bez dece umrlog brata, jer bi ona time dobila svoju slobodu. I baš zato se Tamar svom silom stara o jednom potomku od bliskog rođaka svog umrlog muža. Ona želi da se oslobodi svoje veze. ולא יטה עוד לדעתה (Gen. 39, 26) jasno pokazuje, da se ovde ticalo samo rođenja prvog deteta (slučajno su bili blizanci). Naprotiv, mojsijevski zakon traži punovažan brak. ולקחה ליראשה (Deut. 25, 5). (Vidi o tome D. Hoffmann u Berlinrovom: Magazin für die Wissenschaft des Judentums, 1887.

str. 45. ff.) Običaj leviratskog braka nalazi se i u drugih naroda (Hoffmann ibid. str. 47. i str. 60. beleška 15.). I kraj istovetnosti slučaja, priča o Ruti i Boasu nije odlučujuća u zaključku o Jibbum-ustanovi, jer se tamo, drukčije nego u priči o Tamari (Gen. 38, 8), nikako ne upotrebljava izraz יבם, nego se vazda govori samo o Geulah, sa obzirom na Lev. 25, 25 וְכִּי יָמַל אֶת בְּרֵכְתוֹ אִתּוֹ (Vidi Ibn Ezra na m.) Jer i Boas govori Goelu najpre o njivi Elimeleha koju je Noemi prodao, a koja bi se imala otkupiti (Rut. 4, 3), i tek posle toga pominje Rutu (Rut 4, 5). Ruta se ovde donekle iznosi kao deo nasleđa, koje je Goel imao naslediti. לְרֵשִׁית שֵׁם הַמָּתָה (Gen. 48, 6) ne znači ovde ništa drugo, nego »zauzeti nasleđe umrloga«, kao עַל שֵׁם הַמָּתָה יִקְרָא בְּנֵהֶלְתָּהּ (Gen. 48, 6). Vidi D. Hoffmann: Kommentar zu Deuteronomium na m. — Biblijski tekst leviratskog zakona (Deut. 25,5—10) još je našim starima pravio teškoće, sa kojima se pisac opširno bavi. Ocenjujući očevidan cilj levirata, pisac se odlučuje, da uzme reč יָחִידוֹ pomesno, dočim se tradicija povremeno shvaća. שְׂוֵתָהּ לָהֶם יִשְׁבֶּה אַחָהּ (Jebamot 17 b); naprotiv u אין לוּ uzima reč בן suprotno Stadeu i Dölleru, ne kao »sin«, nego, sa tradicijom, posve tačno kao »dete«. וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד, što pisac prevodi »prvorodenče, što će se roditi, ima se nazvati imenom »umrlog brata«. Hoffmann prevodi ovako: da bi se moglo dogoditi, da prvorodenče, što će ga roditi, zauzme ime umrlog brata, i t. d. — Pisac tačno primećuje, da se ovo »nazivanje deteta po imenu umrloga« ne sme doslovno uzeti, dokazujući, da se ni dete Rute i Boasa nije nazvalo »Mahlon«, kao umrlom prvom mužu Rute, nego Oved. Ovde bi valjalo ukazati na Maimonidesa, Halahot Jibbum II, 6, koji בְּבוֹר na najstarijeg brata prenosi, a אֲשֶׁר תֵּלֵד uzima za אֲשֶׁר יִלְדָה, dakle najstariji, kog je mati rodila. (Uporedi Meklenburgovu כְּרֵב יִקְבְּלָהּ i D. Hoffmannovu komentar na m.). — Pisac vrlo temeljito raspravlja razne hipoteze o poreklu leviratskog braka u Jevreja, kao: poliandrija (Novak, Benzinger), kult predaka (Westermarck, Schwally), ne bi li došao do jedino tačnog zaključka, da je njegova podloga isključivo moralna, jer se osniva na bratskoj ljubavi: uz to je odlučivao i taj moment, što se htelo, da se porodica i plemenski posed u prvobitnom obliku održe. Pretreseno je i pitanje, ne znači li Lev. 18,5; 20,21 ukidanje leviratskog braka, ali je odbačeno uz dokazivanje, da prvo govori »o otkrivanju golotinje bratovljeve žene« za života brata (slučaj Heroda Antipe), a drugo o bratovljevoj udovici. Spis raspravlja i druge zakonom predviđene alternative, הַלִּיצָה i ukazuje na poznate teškoće, koje ova zapoved u sadašnjosti prouzrokuje. בְּפָנָיו יִרְקָה se prevodi: »I ona mu pljunu u lice«. Ovo je sadukejsko shvaćanje (Meg. Ta'anit gl. 4.), koje deli i Josefus i Septuaginta, ali kome se Mehilta odlučno protivi. Dokazno mesto novotara: וְאֵבִית יִרְקָה בְּפָנָיו (Num. 12, 11) i Jesaja 50, 6 פָּנָיו לֹא הִסְתַּרְתִּי מִמְּלִמּוֹת יִרְקָה nemaju odlučujuće dokazne snage, jer to može značiti »pred nekim biti ispljuvan«, i zacelo to

i znači. Tradicija uzima za *לפני על הארץ בפניו* dakle *בפניו* kao *לפניו*, a to potpuno odgovara rečenoj potrebi, tako *לא ירחיב איש בפניו* (Deut. 7, 24) i *ויצאך בפניו* (ibid. 4, 37) a također Josua 10, 8 *לא יעמוד איש בפניו* i dr. (Vidi i Ibn Ezra na m.). Sveščica od svega 21 štampane strane, kao deo u Bogoslovlju publikovane veće rasprave piščeve pod naslovom: Brak i socijalni potožaj žene kod Jevreja, od koje je već u svesci 2. i 4. za 1927. godinu izišao odeljak »Brak«, a *נב* će odsad izlaziti, pokazuje za čudo veliku verziranost pisca u odnosnoj literaturi i njegovu sposobnost za kritičko istraživanje. Činjenica, da se i u našoj zemlji nejevrejski krugovi počinju baviti literaturom Jevrejstva, ispunjava nas radošću, naročito kad joj, kao ovde, nije pokretač žudnja za efektom, nego ozbiljan nagon za znanjem. Mladi docent na beogradskoj katedri za Semitstvo prilazi svome predmetu ne samo sa ozbiljnošću i trudom, nego i sa mnogo ljubavi i temeljitosti. Mi mu želimo mnogo sreće i uspeha na polju istraživanja istine.

Vinkovci, u Tamusu 5688.

Dr. Mavro Frankfurter,
nadrabin.

Talmudske izreke.

Ko je bogat? Ko ima lepu ženu; naročito lepu po karakteru.

*

Rđava sklonost najpre je gost. Ukažeš li joj gostoprimstvo, ubrzo će postati domaćin.

*

Ko se uklanja ispred dobročinstva, ravan je idolopokloniku.

*

Većinom se umire od besposlice.

*

Ne daje čoveku čast mesto, nego čovek daje čast mestu.

*

Ako si pribavio znanja, šta ti nedostaje? A ako ti nedostaju znanja, šta si pribavio?

*

Neka svako nosi patnju svoje općine.

*

Ko je jak? Ko od neprijatelja čini prijatelja.